

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

R. P. Ioannis Azorii Lorcitani, Societatis Iesv Presbyteri Theologi, Institvtiones Morales

In Qvibus Vnivers[a]e Qvaestiones ad Conscientiam recte aut prauè
factorum pertinentes, breuiter tractantur

Azor, Juan

Coloniae Agrippinae, 1616

1. De regum origine, officio, & potestate.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14007

IOANNIS
AZORII LOR-
CITANI E SOCIE-
TATE IESV,

INSTITUTIONVM
MORALIVM
Pars secunda:

LIBER VNDECIMVS,
De Regibus & Principi-
bus.

CAPVT I.

De Regum Origine, officio, & po-
testate.

Xtat libellus Durandi, in quo tractat de origine iurisdictionis, & in quaestione prima agit de origine Regiæ potestatis. Ioannes Parisiensis Dominicanus, edidit Tractatum de Papali, & Regia potestate, sed caute legendus est, vt qui Imperatoriam potestatem contra Pontificiam vbique defenderit, cap. 1. agit de Regio Principatu.

Primo quaeritur, Quo iure Reges sint instituti? Respondeo, esse distinguendum: Aut enim sermo est vniuersim, seu generatim de Regibus: aut speciatim de his, vel illis Regibus. Si generatim loquamur, Reges iure Gentium sunt instituti. I. Ex hoc iure, ff. De Iustitia & Iure, legimus sic: Iure gentium sunt instituta dominia, & regna constituta. Vnde Cicero libro tertio de Legibus: sine Imperio, ait, nec domus ulla, nec ciuitas, nec gens, nec hominum vniuersum genus stare, nec rerum natura omnis, nec ipse mundus potest. Aug. lib. 4. contra Iulianum c. 12. sic ait: Tullius lib. 3. de Republica: At non, inquit, cernimus optimo cuique dominatum ab ipsa natura cum summa utilitate inferiorum datum? Aristot. lib. 3. Polit. c. 4. dicit sic: Hominem esse naturam civilem animalis exposuimus: ac proinde homines etiam si ope mutua nihil indigeant, tamen nihil fecerunt ad conuictum esse proclines. Sed & publica quoque commoditas facit, vt homines in locum vnum conueniant, prout quisque potest recte viuendi particeps esse. S. Thom. lib. 1. de Regimine Principum cap. 1. Naturale est, inquit, homini, vt in societate multorum viuat, & necesse est esse in hominibus, per quos multitudo regatur. Nam cum vnusquisque id, quod sibi est congruum prouideat, multitudo in diuersa dispergitur, nisi sit qui boni communis curam gerat. Vnde Salomon ait: Vbi non est gubernator, dissipabitur populus. Oportet igitur, vt prater id quod mouet ad proprium bonum vnus cuiusque, sit etiam aliud quod moueat ad bonum commune multorum: propter quod in omnibus, qua in vnum ordinantur, aliquid inuenitur, quod alia regat. Idem prorsus docet Aegypt. Romanus tract. de regim. Principum lib. 2. par. 1. cap. 1. Plato in Protagora: Congregati homines, ait, sibi inuicem nocebant, se inuicem iniuriis, & damnis afficiebant: quare dispersi, ita vni à feris laecerantur. Necessè igitur fuit, vt congregati in officio per vnus imperium continerentur. Vnde S. Thom. in Matth. c. 12. Tertia, inquit, communitas est regni: qua est communitas consummat a. Quia enim nisi esset timor hostium, non posset per se vna ciuitas subsistere: ideo propter timorem hostium, necessaria est communitas plurium ciuitatum, qua faciunt vnum Regnum. Chrylost. in c. 1. Isaia. Nihil vnquam est intractabilius Republica, qua vacat principatu: quemadmodum neque periculosius quidquam est nauis suo gubernatore destituta. Idem ad popu-

lum Antioch. hom. 6. Si Principes de Ciuitatibus abstuleris, feris irrationabilibus similem irrationabilem degemus vitam, inter nos mordentes, & nos deuorantes, pauperior & potentior mansuetiorem audacior. Senec. lib. 1. de Clementia, Imperium est vinculum, per quod Respublica coheret: & spiritus vitalis, quator millia trahunt, nil esse per siuuant nisi vnus, & prada si mens illa Imperii subtrahatur. Est imperium virgilla Circa qua tracta fera, hominesque miscent, qua seroces obediens facit, vbi non est hoc firmamentum omnia ruunt, & fluunt omnia, vbi non est hoc vinculum.

Ex his igitur perspicuum est natura duce, regna esse constituta, creatos Reges, vt essent alij alijs priores, & posteriores essent, qui praesiderent, & qui subessent, qui impetrarent, & qui parerent: sicut igitur natura instinctu homines congregati sunt, & ita ciuitas est constituta: sic plures ciuitates, natura duce, in vnam prouinciam conuenire, qua se inuicem tuentur, & ita regna orta, & instituta sunt. Duran. lib. citato q. 1. Ioan. Parisiens. Dominicanus tractatu praedicto. cap. 1.

Si vero sermo sit speciatim de his, vel illis Regibus, iure ciuili, non naturali sunt instituti. Singula enim ciuitates, vel prouinciae, hos vel illos Reges sibi delegerunt. Quemadmodum ergo iure gentium sunt vniuersae dominia distincta, quod vero haec res sit mea, illa tua, humanis legibus factum est: sic etiam generatim, quod regna sint, siue Reges, iure gentium factum est; quod vero hi, vel illi sint Reges, fecit electio popularum, siue ciuitatum.

Objicies, Paulum ad Romanos 13. dicentem: Non est enim potestas nisi à Deo: qua autem sunt, à Deo ordinatae sunt. Itaque qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit. & c. Pet. 2. dicitur, Subiecti estote omni humanae creaturae propter Deum, si Regi quasi praecellenti. & Prouerb. 8. Per me Reges regnant, & legum conditores iusta decernunt. Et cap. Ad hoc, dicitur 89. legitur: Ad hoc dispensationis diuinae prouiso gradus diuersos, & ordines constituit, vt dum reuerentiam minores potentioribus exhibent, & potiores minoribus dilectionem impenderent, vera concordia fieret, & ex diuersitate contentio, & recte officiorum generatur administratio singulorum: Ergo iure diuino, non humano sunt instituti Reges & regna. Respondeo, solum hoc argumento concludi, Reges quidem esse à Deo, non tamen proxime, sed per electionem popularum, vel ciuitatum: ac proinde quod reges sint & regna, id iure gentium est, siue naturalis, non diuini: nam diuini iuris esse dicimus, qua Deus per seipsum proxime constituit, vel fieri iubet: iuris vero naturalis, siue gentium sunt ea, qua Deus per naturam, siue per communem gentium consensum & placitum statuit & decreuit. Aliquos vero Reges, vel Principes Deus per seipsum iussit constitui: sic Moysi datum est principatus à Domino in populum Israeliticum, & deinde Iosue, & quibusdam alijs iudicibus, hoc est, Populi administratoribus: ita datum est etiam regnum Saul, & Dauidi. Nam quamuis Samuel eos vnxit, id fecit iussu & nomine Dei.

Secundo quaeritur, An Reipublica sit vtilior principatus vnus, quam paucorum, vel multorum? Vetus admodum est quaestio à Philosophis, & legumlatoribus diu multum que agitata, verum melius sit Rempublicam administrari & regi per vnum, An per paucos, vel per multos? Quotquot de Republica scriperunt, tria Reipublicae gubernatione genera tradiderunt. Aut enim Rempublicam gubernat vnus, aut pauci, aut multi. Principatus vnus Graece dicitur Monarchia. Latine Regnum: Principatus paucorum dupliciter appellatur: aut enim dicitur Aristocrazia, hoc est, Optimatum principatus, siue administratio, siue Imperium: Aut Oligarchia, hoc est, paucorum principatus. apud Aristotelem vero in Politicis Aristocrazia in bonam, Oligarchia in malam partem accipitur: quoniam Aristocrazia est, cum pauci, sed boni tamen & ob commune Reipublicae commodum gubernant. Oligarchia vero, cum pauci, sed diuites, seu potentes; nec ob commune, sed ob priuatum suum bonum Rempublicam administrant. Principatus multorum dicitur Democratia,

hoc est,

hoc est, Popularis principatus, siue status: Et Polyarchia, id est, multorum principatus: quamuis apud Aristotelem in Politicis Democratia malum sonet, nimirum quia ille, cum multi gubernant, & communi Reipublicæ utilitati consulunt, vocat huiusmodi administrationem Politicam, quasi dicas civilem gubernationem, siue Republicam, quasi dicas civilem regunt, & suis tantum priuatis commodis prospiciunt, Democratiam appellat. Et idcirco idem Aristoteles tres bonas Reipublicæ administrandæ formas, dicit in tres malas nonnunquam euadere, & degenerare: Videlicet, Monarchiam in Tyrannidem: Aristocratiam in Oligarchiam: Politicam in Democratiam.

His politis, extrat apud Herodotum lib. 3. Disputatio inter septem Optimates, qui post mortem Cambysis Regis Persarum occiderant Smerdin magnum, qui per tyrannidem Regnum Persarum occupauerat, vtrum melius esset rem Persicam per vnum Principem gubernari, an per paucos, an per multos: hoc est, An inter tres Reipublicæ administrandæ species optima esset Monarchia? Oranes magis Democratiam probabat, hoc est, Popularem principatum. In primis, quia cum vnus præest & dominatur, omnia pro libidine impune facit. Deinde omnibus inuidet, insolentior fit: quæ duo, inquit, mala, inuidia scilicet, & insolentia, innumera alia mala pariunt. Præterea Monarchia optimos quosque odit, pessimos amat, diuites & potentes deprimit, & deiecit, inde calumniæ & criminationes in bonos nascuntur, inde bonorum exilia, & neces. Adde, quod si Principem aut Regem siue modeste laudes, & mireris, offenditur, quod non effuse ipsum commendes: siue immoderate id facias, indignatur, tanquam ipsi assenteris. Accedit, quod facilius est vnum corrumpi, quam multos. Plus vident & sciunt multi quam vnus. Quid si Monarchia incidat in amentiam, & insaniam. Denique Monarchia quicquid lubet, id sibi licere facere putat: ac proinde iura patriæ labefactat, sceminis vim affert: supra & adulteria committit, fontes absoluit, infontes condemnat: At cum popularis est principatus, est *ισονομία*, hoc est, pulcherrima iuris, & ciuium, honorum, & dignitatum equalitas, quia populus imperat ipse, & patet: Magistratus ipse etiam populus eligit & creat: administrationis ratio exigitur, & redditur: omnia consilia in commune referuntur. Megabissus Oligarchiam, siue Aristocratiam, hoc est, vti supra diximus, paucorum, siue bonorum, principatum magis commendabat, Monarchia & Democratia improbat. Monarchia quidem, quia sæpe in tyrannidem degenerat. Democratia vero, quia popularis multitudo non raro furit & insanit, tumultus excitat, seditiones & factiones fouet, nimia licentia tranquillitatem corrumpit: Magistratus contemnit, & despicit, & quisquis in ea pro arbitrio & libidine sua viuat: nihil itidem est ea insipientius. Item Populus sibi non constat, in studia incerta, dubia, & varia diuiditur, & longe maior est populi scititia, quam Principis: At vero cum Optimates gubernant, recta consilia dant, bono communi prospiciunt, prudentia, & virtute vigent.

Darius Hystaspis filius tertio loco sententiam dixit: & improbatam Democratiam, & Aristocratiam, Monarchiam, hoc est, Principatum vnus maxime laudauit: quia ex Democratia dissidia, simultates & factiones oriuntur: Aristocratia vero sæpe in Democratiam deiecit ac definit: At cum vnus tantum præest, & imperat, tumultus sedat, seditiones & factiones extinguit, hostes repellit, pacem & concordiam tuetur, ciuium libertatem conseruat, charitatem & amicitiam fouet. *Hæc illi sapienter apud Herodotum.*

Ex trib. illis rerum publicarum formis, Monarchiam esse omnium optimam, omnes Philosophi, & Legum latrores communi sententia prodiderunt: Aristoteles in libro octauo Ethicorum ca. decimo. Plato in libro de Republica. Plutarchus in libello, de trib. Rei publicæ generib. Xenophon, Socrates, Dion, Philosophi.

Ex iure ipso ciuili habemus, pacatius, facilius, & commodius res per vnum, quam per plures geri, & expediri. Nam in l. Necessarium. §. Nouissimo. ff. de Origine iuris. dicitur Nouissime sicut ad pauciores iuris constituendi via transisse ipsi res distantes videbatur, per paucos deuenit, ut esset necesse Reipublica per vnum consuli. Nam Senatus non perinde omnes prouincias probe regere poterat. Igitur consuetudo Principe datum est ei ius, ut quod constitisset, ratum esset. Et in l. Si plures, §. Apparet. ff. de administrat. & periculo tutorum, habetur: Apparet igitur tutori cura fuisse ne tutela per plures administraretur, quippe et si pater non destinauerit quis gerere debeat, id tamen egit, ut per vnum administraretur. Sane enim futilius vnus tutor & adiones exerceat, & excipit, ne per multos tutela spargatur.

Quibus in locis Accursius, Albericus, & alij Iurisconsulti, Monarchiam esse optimam Reipublicæ administrandæ rationem, & formam testantur. Sanctus Thomas libro primo, de Regimine Principum. c. primo, & Egidius Romanus Philosophus & Theologus insignis in tractatu, de Regimine Principum, libr. tertio, parte secunda, c. tertio. Quarto, in quibus rationibus probatur, commodius esse Reipublicam per vnum, quam per plures administrari. Prima ratio sumitur ex pace & concordia, qui est Reipublicæ finis: nam quo plures sunt, qui gubernant, eo magis motibus & voluntate dissident. Vnde illud:

Velle sum cuiq; est, nec voto vniuerso vno.

Secunda ratio ducitur ex ciuili potentia, quæ est ad ciues tuendos, & conseruandos necessaria: at virtus, facultas, siue potestas quo magis vnita, est robustior, & fortior. Tertia est ex ipsa natura: nam vbicumque naturaliter multa reguntur, est vnum quod cætera regit. In corpore animalis est, vnum cerebrum, a quo sensus ducuntur: vnum cor, a quo omnes corporis motus pendunt: vnum caput, a quo cætera membra diriguntur. Sic in mundo vnus Sol, qui præest diei: vna Luna, quæ præsidet nocti: vnum primum cælum, & vnus primus motus, a quo reliqui cæli, & motus conseruantur. Apes vnum Regem agnoscunt: & grues vnum ducem sequuntur: vnus est dux in gregibus, & in armentis ductor vnus. Sumitur quarta ratio ab ipsa experientia. Experimus enim, ciuitates, & prouincias, quæ sunt in vnus potestate, pace & tranquillitate frui, rerum copia affluere, commodius, & melius conseruari. Nam facilius vnus Imperio, quam multorum patetur: facilius subditorum impetus reprimuntur, & quo oportet animi reuocantur. Vnde in difficillimis quibusque temporibus Dictator ROMÆ creabatur, qui summum Imperij ius habebat. Præterea stabilior, firmior, & diuturnior est Monarchia, quam Democratia, vel Aristocratia. Teste Diode libro secundo, capitulo septimo, regnasse Assyrij perhibentur à Nino primo Rege, quo regnante natus est ABRAHAM, mille, & quadringentos annos, vsque ad Arbace Medorum primum Regem, qui Assyriorum Imperium euerit, vel secundum Eusebium in Chronico, annos mille ducentos quadraginta: Medi vero, teste eodem Eusebio, post destructum, Assyriorum Imperium ab Arbace, ducentis quinquaginta quinque annis. Egyptij antequam Egyptus esset in prouinciam per Romanos redacta, ad mille octingentos sexaginta annos regnarunt, ex eodem Eusebio. Perse olim ante Alexandrum Magnum, annis fere trecentis: Sycionij annis octingentis sexaginta duobus. Gothorum Regnum cepit in Hispania, ante annum Domini CCCXIII. Circa eadem tempora Francorum Regnum in Gallia. Scotorum Regnum cepit annis ante Natalem Dominicum 330. & numerantur à Fergusio vsque ad Iacobum VI. continuata annorum serie centum & septem Reges, teste Ioanne Lesao Episcopo Rossensi lib. primo, de rebus gestis Scotorum. Angli in tota Britannia regnare ceperunt ANNO DCCCL. post natum Dominum, ut refert Polydo. libro quinto, de Histor. Anglicana. Apud Germanos mansit Augustalis, & Imperatoria dignitas per octingentos fere annos, ex quo cepit in Carolo Magno, Galutis humane 801. Dion Cassius lib. 44.

Penes Vnum, inquit, summam esse Republicam, conducibile omnium maxime est: facilius enim vnus vir bonus quam multi reperiantur. Quo fit, vt si quis summa rerum vicius praestit, factus tamen sit, quam à suis similitum multitudinis Republicam administrari. Cuius rei fidem facere possunt res gesta Graecorum, Barbarorumque, & ipsorum etiam Romanorum. Nimirum cum semper, & praestantiora longe, & plura sub Regibus, quam sub populari gubernatione urbes, ac priuati ciues beneficium adepti fuerint, longo quo minus rerum aduersarum sub vnico, quam sub Imperio multitudinis sustinuerint. Curtius libro vltimo: Imperium quod sub vno stare potuisset, dum à pluribus sustinetur, ruit. Proinde iure meritoque Populus Romanus salutem se Principi suo debere profiteatur. Beatus Cyprianus in Oratione de Idololorum vanitate: Quando vnguan regni societas, aut cum fide capiz, aut sine cruore desit? Sic Thebanorum germanitas rupta, & permanens regis dissidentibus etiam in morte discordia. Et Romanos geminos vnus non capit Regnum, quos vnus vteri cepit hospitium. Pompeius & Caesar affines fuerunt, nec tamen viciissitudinis fedus in amula potestate tenuerunt. Ideo Lucanus libro secundo merito dixit:

*Nulla fides regni sociis, omnisque potestas,
Impatiens consortis erit: nec genibus, vllis
Credite, Nec longe fatuorum exempla petantur.
Frater no primi maduerunt sanguine muri.*

Et Ouidius:

Non capit vna duos maiestas regia fratres.

Denique Deus vnus Moses populo Hebraeorum praefecit, deinde Iosue: post quem, per vnum Iudicem totam Republicanam administravit: & tandem Sauli primo, post Dauidi, & posteris eius Regiam potestatem concessit.

Obijciat quispiam id quod scriptum est: *Regum & reprehensum populū à Deo fuisse, quod Regem more Gentium petierit.* Respondeo, nequaquam reprehensum fuisse Populum, quod Regem postulauerit, sed quod maluerit per Regem, quam per Dominum gubernari. Nam cum Iudices Populum administrabant, non more Regum gubernabant, cum illi ex praescripto diuinæ legis Populum regere cogentur, vnde nulla eis erat potestas condendi, leges imponendi tributa, aut quippiam suo arbitratu imperandi: ac proinde tunc Deus dicebatur eos gubernare: & Samuelli dixit Deus: *Non te abiecerunt, sed me, ne regnem super eos.*

Deinde quis obijciat, Regium nomen odiosum fuisse Romanis, & Atheniensibus: cum tamen vtrique in Republicæ administratione maxime commenderentur. Item Lacedæmonij, quorum Republica plurimum laudatur, magis Democratiam, quam Monarchiam probarunt. Respondeo, hisce gentibus Regium nomen odiosum fuisse, quia earum Reges ab auita virtute iam degenerauerant. Vitium igitur Regum fuit. Et quidquid sit de Romanis, Tacitus li. 1. *Annalium* scribit: *Vrbem Romam à principio reges habuere libertatem & consulatum. L. Brutus instituit. Dictaturæ ad tempus sumebantur: neq; Decemviralis potestas vltra biennium: neque Tribunorum militum consulare ius diu valuit: non Cinna, non Sylla longa dominatio: & Pompeij Graesq; potentia cito in Caesarem, Lepidumq; Antonij arma in Augustum cessare, qui cuncta discordiis ciuilibus seffa nomine Principis, sub imperio accepit.* Tertio obijciat aliquis, M. Tullium in li. de Republica. & Aristotelem li. 3. *Politico.* c. 8. & 10. insinuare, optimam esse eam Republicanam, quæ ex duobus tribusve gubernandi generibus conflata, mixtaque sit: Respondeo, eos laudasse quidem Aristocratiam, & Democratiam, sed Monarchiam eas non prætulisse. Falsum igitur est, quod quidam aiunt, posse Republicanam constitui ex duobus vel tribus generibus, videlicet ex Monarchia, Aristocratia, & Democratia. Nam si Monarchia est, tunc penes vnum summa potestas, & summum imperium est: at in Aristocratia, & Democratia supremum ius, & auctoritas, non penes vnum, sed penes plures consistit. Per Democratiam Populus habet ius statuta condendi, magistratus creandi, bellum indicendi, suscipiendi & gerendi:

ad quem, Populum scilicet, in causis, & litibus, omnibus, vltima est prouocatio. In Aristocratia, penes paucos, videlicet optimates, siue proceres, suprema æqualiter potestas est, ita vtiq; forum: ac que sit, statuta condere, magistratus eligere, bella indicere. At vero in Monarchia penes vnum tantummodo est principatus, & Imperium. Ipsus est leges sancire, magistratus instituire, tributa populo imponere, hostibus bellum indicere, monetam cudere, & ad ipsum vnus est in omnibus prouocatio.

Quarto obijciat: quia tria quæ sunt Republicæ maxime necessaria, melius penes multos, quam penes vnum videtur posse consistere. Hæc tria sunt, Perpicacitas in consilijs, & iudicijs: Honestas finis, & Perfecta stabilitas: ac plus vident duo oculi, quam vnus: plus sapiunt multi homines, quam vnus: plus possunt duæ manus, quam vna. Item, quo plures sunt Rectores, eo magis ad commune bonum animum, & mentem intendunt: facilius itidem corrumpitur vnus, quam duo, ergo perpicacius, commodius, & firmitus Republica administratur per plures, quam per vnum. Respondeo: cum Monarchia cæteris regendæ Republicæ generibus præfertur, de ea sermone esse, in qua vnus dominatur, sed bonus, hoc est, prudentia, sapientia, & virtutem præditus, & qui bonorum, prudentium, & sapientium consilijs vtatur. Vnde quamuis per seipsum non omnia pericipiat, prudentium tamen & bonorum consilio, & opera iuuatur.

CAP. II.

De creatione Regum, quæ fit per Hereditariam successionem.

Quamquam varijs modis Regnum comparari & acquiri solet: videlicet auctoritate superioris, adoptione, donatione, emptione, permutatione, & iure belli, duobus tamen potissimum comparatur, Aut enim per electionem, hoc est, per suffragia liberi populi, aut per hereditariam successionem regnum suscipitur. Electio antiquior: at successio recentior, & aspectu aliquo melior, quia verum est minore discrimine sumi Principem, quam quæri, magnis aut nouis conatibus opportuni sunt transitus rerum: prauæ multorum spes cohibentur si successor non in incerto sit. Vnde ardua semper questio fuit. Vtrum melius sit, regnum per successionem hereditariam suscipere: An per suffragia quærere? Hanc quaestionem tractant *Ægydij Romanus tract. de Regimine Principum li. 3. par. 2. c. 5. Buridanus li. 3. Politico. g. 22. & Maior 2. q. 44. q. 4. Ioan. Leccic. tract. de Primogen. li. 2. q. 14.*

Certe difficile est, vtra ratio sit melior, diiudicare: nam siue per electionem, siue per successionem ad Regnum perueniatur, in vtraque ratione multa infunt, quæ laudanda, atque improbanda merito videntur. Et in præfenti negotio sermo non est de Regnis, quæ acquiruntur electione, vel successione, iuxta mores receptos, vel constitutas leges in patria cuiusque, vel prouincia, vel gente: tunc enim vel mores, vel leges huiusmodi merito seruantur, ne mutatio præter mores, vel leges inducta, in perniciem populi conuertatur: sermo igitur nobis est absolute & simpliciter, vtrum præferat Regem eligi, an Regem ex Rege nati: nam quemadmodum ex arbore annosa, & peruerso trunco noua nascitur, quæ antequam antiqua decidat, radices agit, & vires assumit. Sic ex rege fem junior Princeps minori discrimine sumitur, quam aliunde quæritur.

Conuenit inter omnes, melius esse, Regem successione suscipere, quam suffragio quærere. Hoc multa comprobant. Nam in primis filij regum sunt bene nati, bene educati & instituti. Deinde sunt Populo magis grati & cari, quam externi: diliguntur tanquam alumni & consortes. Et hinc est vt populus libentius suscipiat eiusmodi Regem & ei libentius pareat. Deinde huiusmodi reges probe nouerunt mores, vires, & potentiam populi, & ingenia hominum subditorum. Præterea cum externi suffragio

diliguntur.